

ƏRƏB MƏNŞƏLİ SÖZLƏRİN SEMANTİK DƏYİŞMƏLƏRİ

Dr. X.N.Əİ-ABBASI
Bakı Dövlət Universiteti

Ərəbizmlərin semantik dəyişiklikləri onların həmin dövr üçün yeni aktual məzmunla dolğunlaşmasına kömək etmiş, ölkənin ictimai, sosial-siyasi və mədəni həyatının müxtəlif sahələri ilə əlaqədar anlayışları ifadə edən yeni mənaların yaranmasına gətirib çıxarmışdır.

Azərbaycan dili tərəfindən mənimsənilmiş ərəbizmlər haqqında əyani təsəvvür yalnız linqvistik və ekstralingvistik xarakterli bütün amillər nəzərə alınmaqla onların tarixi cəhətdən öyrənilməsi yolu ilə əldə edilə bilər. Ərəb əsilli sözlərin Azərbaycan ədəbi dilində necə və hansı şəkildə mənimsənilməsini təyin etmək o qədər də asan iş deyildir.

Uzun illər ərzində ərəb leksikasının Azərbaycan ədəbi dili ilə aktiv semantik-stilistik assimilyasiyası prosesi baş verib. Müxtəlif sözdüzəltmə, semantik və stilistik proseslər nəticəsində ərəbizmlər öz genetik əlamətini itirərək, əsl Azərbaycan sözlərinə çevrilmişdir.

Müasir Azərbaycan ədəbi dilində çoxsaylı ərəb mənşəli sözlər qorunub saxlanmışdır. Onlarda baş vermiş linqvistik dəyişikliklərin öyrənilməsi məsələsi çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Ona görə ki, söhbət dillərin qarşılıqlı əlaqələrinin, qarşılıqlı təsirlərinin uyğun gələn və uyurlu amillərinin müxtəlif ardıcılıqla üzə çıxarılmasından gedir.

Azərbaycan və ərəb dillərinin daşıyıcıları yüz illər boyu bir-biri ilə geniş sosial mədəni əlaqələrdə olmuşdur. Ərəb sözləri uzun müddət Azərbaycan ədəbi dilinə daxil olaraq, öz ləksik əlaqələrini genişləndirmiş, mənalarını dəyişərək semantik, stilistik cəhətdən tam assimilyasiyaya uğramış və əsl Azərbaycan sözlərinə çevrilmişdir.

Ərəb leksikasının Azərbaycan ədəbi dilində rolunun öyrənilməsi çoxdandır ki, müasir dilçilərin ən aktual problemlərindən biri hesab olunur. Ərəbizmlər Azərbaycan ədəbi dili sistemində daxil olaraq dilin ləksikası ilə qovuşmuş, mənə və funksional nöqtəyi-nəzərdən Azərbaycan sözləri olmuşlar.

Bir sıra ərəb mənşəli sözlər Azərbaycan dili tərəfindən mənimsənilərək öz mənalarını genişləndirib, bəziləri isə orijinal dildə olan mənalarından kənara çıxaraq tamamilə yeni mənalar kəsb etmişdir. Məsələn:

Cahil [*cəhilun*] – sözü ərəb dilində İ babın ismi faili olaraq – nadan, oxumamış, savadsız və uşaq mənalarında işlənir [21].

[*cə:hələ*] fəli söz birləşmələrində işlədildikdə: [*cə:hələ ‘aleyhi*] – komplement demək, iltifat göstərmək; [*təcə:hələ fulənən*] – görməməzliyə, bilməməzliyə vurmaq, önəm verməmək mənalarını verir.

Ərəb danışıq dilində [*cə:hilun*], [*cəhə:lun*] sözü həddindən artıq

geniş yayılmışdır. [cə:hilun] sözünün cəm forması olan [cəhhə:lun] isə bütün ailə üzvlərini nəzərdə tutur. Məsələn: [keyfə-l-cəhhə:l] – ailən necədir? mənasındadır. Ancaq ərəb ədəbi dilində bu mənada bir neçə cəm forması işlədilir və özünün birbaşa mənasını verir.

Bundan əlavə, biz bilirik ki, **cahil** sözü ərəb dilində [cəhilə] felinin ismi faili olub *səfeh* mənasında da işlənir. Deməli, biz görürük ki, *cəhl* sözü iki əsas istiqamətdə aşağıdakı mənalarda işlənir:

1). Heç bilməyən, elmdən xəbərsiz və s.

2). Səfeh, ağıldan yüngül, özündən çıxan (qəzəblənən, əsəbləşən zaman) və s.

Cahiliyyə poeziyasının nümayəndəsi, şair Əmr bin Külsüm bu sözü aşağıdakı mənalarda işlətməmişdir:

[’ə lə: yəchələn ’əh’ədun ’aleynə: fənəchələ fauq’ə cəhli-l-cə:hili:nə]

“Qoy kimsə bizə (üzərimizə) qəzəblənməsin, Yoxsa biz onların qəzəbinə qəzəblənərik”

Əl-Fərəzdək isə deyir:

[’əh ’lə:munə: təzinu-l-cibə:lə razə:nətən v’ə təxə:lunə: cinnən izə: mə: nəchəlu]

Ağlınızın dağların sanballığı qədər çəkisi var, Əgər biz özümüzdən çıxarsaq, o, bizi ifrit kimi təsəvvür edər.

Cərir bu sözü öz poeziyasında bu cür əks etdirib:

[’əh ’lə:munə: təzinu-l-cibə:lə razə:nətən v’ə yəfu:q ’u cə:hilunə fi’a:lə-l-cuhhəl]

Ağlınızın dağların sanballığı qədər çəkisi vardır, Uşaqlarımızın hərəkəti səfehlərin etdiklərindən də ağıllıdır (üstündür) [25, s.17].

Azərbaycan danışığı dilində *cahal* – *cavan* sözünün sinonimi mənasında geniş işlədilərək “gənc” anlamında daha çox işlədilir.

Məsələn: “Bəli hələ *cahildir*. Pis günlər görməyibdir” *N.Nərimanov*.

“...Hamıdan da az danışan Qasım əmi və qeyri *cahil-cuhul* idi...” *C.Məmmədquluzadə*.

“*Cahal* oğlansan qardaşına kömək etsən yaxşı olar”, və yaxud

“*Cəhl* odi, qardaş (nar-nirandır),
Cəhlə uyanların halı yamandır”.

Və yaxud

“Aləmi islami viran etdi *cəhalət*

Oxuyaq elmi, tapalım taki rəfahət, qaça kəsalət” [7, s.6]

Azərbaycan dilində də “*cahil*” sözü – oxumamış, savadsız, nadan, anlamaz, qanmaz və heç şeydən xəbəri olmayan mənalarda işlənir [4, s.467].

“Məclisi pozğun görürəm, qorxuram,
Milləti *cahil* görürəm, qorxuram!”

[8, №35, s.4-5, 1907].

“Fikir etmə ki, *cahildi*, xəbərsizdi vətəndaş
Məktəb qurtarır hər sənə minlərcə kələmbaş”

[10, №2, s.2, 1917].

Əmsal [’əmsəlun] – sözü ərəb dilində 1) misal, nümunə; 2) oxşar, kimi; 3) zərbi-məsəl, atalar sözü; 4) təmsil, [sifəru-l-əmsəl] -Bibliya. Bu

söz ərəb dilində həm də təki [mislun] kimi də işlənərək aşağıdakı mənaları verir:

1) ... kimi, təki...; [va 'əmsəluhu] - və başqaları

[yəfuqu həzəl-məbləğü sələsətə 'əmsəli məcmui ravatibihi] -Bu məbləğ onun aylıq əmək haqqının üç misli qədər artıqdır.

2) ekvivalent [7].

[mislu – cəm 'əmsəl – əş-şəbəhu va –n-nazaru / əl-muməsilu / əl-hadisü əl-qaulu-s-sairu beynə-n-nəs 'əl-məsəlu yudrabu ey əl-halətu-l-asliyyətu-l-ləti varadə fihə-l-kəlamu / əl-ibratu / əs-sifətu].

- cəmi “əmsəl” olan “misil” sözü oxşar, bənzər //oxşayan//təzə/. İnsanlar arasında tez-tez işlədilir ki, deyilən söz həqiqətinə oxşar, yəni, deyilən söz deyildiği vaxtda işlədilənə oxşar //ibrətli//sifət// [6, 747].

[əl-məsəlu – cumlə min əl-qauli muqtətiatun min kəlam, au mursələtun bi zətiyə, tunqalu mimmən varadət fihə ilə muşəbihəhi bidun təğyir. Məsəlun – «əs-sayfu dayyətə əl-ləbənə» əl-məsəlu - əl-usturatu alə lisəni-l-heyvan au əl-cəməd kə 'əmsəli kəlilə va dimnə, əl-məsəlu. – əş-şəbəhu va-n-nazirü].

Məsələn, deyilən sözlərin bir parçasından ibarət bir cümlədir, yaxud da ayrıca deyilən cümlədir ki, onu dəyişmədən birisi haqqında deyilənə başqasına – onun oxşarına aid edirlər. Məsələn: “Yayda südün olmasın”. Təmsil “Kəlilə və Dimnə”də olduğu kimi heyvan, yaxud cansızların dili ilə nəql olunan əsatirdən ibarətdir [3, 860].

Azərbaycan dilində “əmsəl” – 1. oxşar(lar), bənzər kimi(lər);

Şüeyən, əmma nə bu əşkaldan;

Sünniyəm, əmma nə bu əmsaldan M.Ə.Sabir [1, 277].

2. Misal, tay-bərabər. Əmsalı görünməmiş (misli görünməmiş).

3. (riyaz). Cəbri ifadədə ədədi (ya hərfi) cəmlənmə // Axtarılan ədədi ifadə etmək üçün müəyyən kəmiyyətə vurulmalı olan ədəd// Fiziki cismin hər hansı bir xüsusiyyətini təyin edən kəmiyyət [1, 277].

Məğşuş [məğşu:şun] – sözü ərəb dilində: təmiz olmayan, [yuqa:lu ləbən məğşu:ş] – deyərlər, qarışıq süddür. [ey geyru xa:lis məxlu:tun bil-mə:i] – yəni təmiz olmayan, su ilə qarışıq olan.

[va yuqa:lu zəhəb məğşu:ş] – deyərlər, qarışıq qızıl. [əl-ğəşşu - əl-ğişşu] – xəyanət, [va huva məxuzun minə-l-ğəşşə, ey əl-məşrubu-l-kədər] – bu söz “ğəşşə” sözündən götürülmüş və mənası bulanıq içki deməkdir. [əl-hıqdu] – qəzəb, [səva:du-l-qalb] – ürək xıltı, qaralığı [21, 552]. [əl-ğəşşu fi-l-imtihan] – imtahanlarda biclik etmək, yəni şparqalkadan istifadə etmək [23, 659].

Məğşuş – 1) aldanılmış; 2) saxta, təhrif olunmuş [19].

Azərbaycan dilində “məğşuş” sif. 1) qarmaqarışıq, hərc-mərc, iş-tişəşli.

Belə vilayəti dağıtsın tarı,

Ziyadə məğşuşdur Ərəs kənarı Q.Zakir.

2) Halı özündə olmayan, əhvalı pozuq; bəkəf, kəfsiz, halsız.

Yağır yağış məğşuşdur əhvalım,

Komamız sübhədək giryan olubdur

Aşiq Mehdi.

[Gülnisə:] Bəhram! Halın məğşuşdur, nə olub məgər, oğlum!
C.Cabbarlı [3,282].

Qərinə [*q Ƴari:nətu*] ərəb dilində aşağıdakı mənələrdə işlənir:

[*ʔəl-q Ƴari:nətu: ʔən-nəfsu; ʔəz-zaucətu liʔənnəhə tuq Ƴa:rinu zaucəhə*]
– Qərinə: can, ruh; arvad, çünki o ərinin həmkarıdır [23].

[*q Ƴari:nətu (q Ƴara:ʔinu)*] – 1) arvad, həyat yoldaşı; 2) rəfiqə; 3) qadının cinlər arasındakı oxşarı (xalq inancına görə); 4) şərait; 5) ilkin şərt; 6) dəlil, sübut; 7) [*q Ƴara:ʔinu-l-kələ:mi*] – kontekst; 8) *hüquqi dildə*: prezumpsiya [11].

[*ʔəl-q Ƴari:nətu cəmʔuhə (q Ƴara:ʔinu) – ʔəz-zaucətu...; v Ƴa ʔində-nisə:ʔi cinniyyətun yətəv Ƴahhəmnə ʔənnəhə tazəhəru ʔəh Ƴə:nən v Ƴa yəzʔumnə ʔənnə likulli-mraʔətin q Ƴari:nətu ʔey tə:biʔatun v Ƴa hunnə yərdudnə şərrahə: ʔani-lʔaulə:di biʔən yulbisanəhum Ƴ ʔu:dətən yusəmmeynəhə: səubə-l-q Ƴari:nəti*]

– Cəmi [(*q Ƴara:ʔinu*)] olan qərinə - arvad mənasında işlənir...; Qadınlara görə onların hər birinin oxşarı olan cin. Ona görə də cinin şərinədən övladlarını qorumaq üçün onlara “saubu-l-qari:nə” adlandırdıqları xüsusi libas geyindirir və üstədən göz muncuğu asırlar.

[*qari:nətu-l-kələ:m – mə: yus Ƴa:h Ƴibuhu v Ƴa yədullu ʔalə:l-mura:di bihi*] – hər hansı bir sözü sübuta yetirən dəlil, sübut.

[*du:run qara:ʔinu – yəstəqbilu bəʔd Ƴuhə: bəʔd Ƴən, ʔey du:run mutəq Ƴa:biətun*] – üzbəüz duran evlər. [*əl-qara:inu cəmi qurana:u*], [*muzəkəkəru-l-qari:na*] – qərinə sözünün kişi cinsi;

[*əl-musa:hibu*] – yaxın dost, [*əl-maqrū:nu biə:xəra*] – başqası ilə bağlı, [*əz-zaucu*] – arvad, [*əl-aşi:ru*] – qohum, yoldaş, rəfiq, [*ən-nəfsu*] – ruh, can [19].

Azərbaycan dilində “Qərinə” - əslində 33 illik bir dövr olub, əsr mənasında işlənir.

Qərinələrlə məst olub cəhalətə uyuduq! Nə gördük? Nə qazandıq?
C.Məmmədquluzadə.

Elə bir cahan ki, onun hər anı,
Mənalı görünür bir qərinədən.

S.Vurğun.

Qərinələr yolçusu – ay göyləri dolanır,
Göy üzünün şamları sübhəcən sönər, yanar.

Ə.Cəmil [1,487].

“Qərinə” – 1) 35 ilə bərabər zaman vaxtı; 2) əsr, epoxa [5,100].

Göründüyü kimi, “qərinə” ərəb dilindən fərqli olaraq yalnız 33-35 illik müddəti özündə ehtiva edir. Halbuki bu sözün əmələ gəldiyi “qarn” ərəb dilində “əsr”, “epoxa” mənələrində işlənir.

Həmçinin yuxarıda gördüyümüz və aşağıda görəcəyimiz kimi bu söz ərəb dilində müxtəlif mənə çalarlarında işlənir.

Ərəb dilində [*q Ƴarn*] sözü 1) buynuz; 2) [*q Ƴarnu-listiʔar*] – caynaq; buynuzcuq; 3) qın, qabıq, tum qabığı; 4) yüz il, əsr, epoxa; 5) nəsil; 6) [*q Ƴarnu-l-cəbəli*] – dağ zirvəsi; [*q Ƴarnu-l-xısbı*] – yaxud [*q Ƴarnu-l-xi:ra:t*] – bol, çox, bol; [*q Ƴarnu-r-raʔsi*] – şiş baş; [*q Ƴarnu-l-q Ƴaməri*] – hilal (ay); [*v Ƴah Ƴi:du-l-q Ƴarnı*] – təkbuynuzlu; [*zu-l-q Ƴarneyni*] – ikibuynuzlu (Makedoniyalı İskəndərin ləqəbi); [*q Ƴarnu-l-bəh Ƴri*] – mərcan; [*zərra*

q Yarnə-l-xilə:fə:ti beynəhum] – onların arasında ixtilaf yarandı [11].

[*'əl-q Yarnu - mə:ddətun s Yəlbətun nə:ti'ətun biciva:ri-l'uzn fi: ru'u:si-l-baq Yari v Yə-l-ğanəmi v Yə nəh Yvəhə:*] – Buynuz: qaramalın və qoyunun və s. ... başlarında qulağın yanında çıxmış bərk maddə;

[*v Yə-l-q Yarnu min ra'si-l'insə:ni v Yə-ş-şeyt Yə:ni*] – İnsanın və şeytanın buynuz yeri;

[*v Yə fi: kulli ra'sin q Yarnə:ni ğa:libən*] – hər bir başda iki buynuz olur;

[*'əl-q Yarnu minə-l-q Yəumi - seyyiduhum*] – Millətin qarnı, buynuzu – yəni onun böyüyü;

[*'əl-q Yarnu minə-s-seyfi - h Yədduhu*] – qılıncın buynuzu, yəni iti, kəsici ağzı;

[*'əl-q Yarnu minə-ş-şəmsi - 'av Yv Yəlu mə: yəbzəğü 'ində t □ulu:'ihi*] – günəş çıxan zaman onun ilk şöbələri;

[*'əl-q Yarnu minə-l-'əkməti v Yə-l-cəbəli*] – kollara örtülü təpələrin və dağların zirvəsi; [*'əl-q Yarnu minə-l-cərə:dəti - şə'ratun fi: ra'sihə v Yə humə: q Yarnə:ni*] – çeyirtkənin başında olan iki buynuzcuq;

[*'əl-q Yarnu - 'əş-şəut Yü minə-l-cəryi*] – qaçış üçün ayrılan vaxt; [*'əl-q Yarnu minə-l-h Yəcəri - 'əl-'əlməsü-n-nəq Yıyyu*] – təmiz və hamar daş; [*'əl-q Yarnu minə-z-zəməən - mi'ətu sənətin*] – yüz illik müddət;

[*'imra'ətu q Yarnin - kif'un v Yə naz Yərun fi:ş-şəcə:'ati*] – kişi kimi qorxmaz və igid qadın; [*'əl-q Yarnu - 'əl-h Yəblu yuq Yranu bihi bə'i:ra:ni*] – iki dəvənin bağlandığı kəndir; [*'əl-q Yarnu - 'əl-bə'i:ru-l-maq Yru:nu bi'ə:xəra*] – bir kəndir və bağlanmış iki dəvə;

[*'əl-q Yuranə:'u - 'əl-'əf'a: 'au 'əl-h Yəyyətu-l-ləti ləhə: q Yarnə:ni fi: ra'sihə:*] – başında iki buynuzcuq olan ilan; [*nə'tu su:'in lir-raculi-l-ləzi lə: ğeyratə ləhu 'alə: 'əhlihi*] – qeyrətsiz kişinin epiteti [23].

[*'əl-q Yarnu cəm'uhə q Yuru:n - 'əl-h Yəblu-l-məftu:l min lih Yə:i-ş-şəcəri, 'əl-xis Ylətu minə-ş-şə'ri v Yə-s Ys Yü:fi*] – ağac lifindən hörülmüş ip, bir ovuc saç, yun. [*zu'ə:bətu-l-mər'ati*] – qadın hörüyü, [*'əhlu zəmə:nin v Yə:h Yidin*] – eyni zamanın əhalisi, bir nəsil.

Qurani-Kərimdə buyrulur: [*kəm əhləkənə: min q Yəblihim min q Yarnin fə nə:dəu v Yələ:tə h Yİ:nə mənə:s Yİn*] – “Biz onlardan əvvəl neçə-neçə nəsiləri məhv etdik. Onlar fəryad edib kömək diləyirdilər, lakin artıq (əzabdan qaçıb can qurtarmaq vaxtı deyildir)” *Sad surəsi, ayə 3.*

[*q Yİ:lə huv Yə ('ey 'əlq Yarnu) mə'xu:zun minə-liq Ytira:n fəl'ənnəhu-l-miq Ydə:ru-l-ləzi yəq Ytərinu fi:hi 'əhlu zə:likə-z-zəməən fi: 'ə'mə:rihim v Yə 'əhv Yə:lihim*] – Deyərlər ki, bu söz eyni vaxtda yaşayan insanların yaş və ömürlərini müqayisə edən “iqtiran” sözündən götürülmüşdür.

[*yuq Yə:lu huv Yə 'alə: q Yarni: 'ey 'alə: 'umri:*] – deyərlər ki, o mənimlə həmyaşiddir. [*sinni: - 'ey mi'ətu sənətin*] – burada yüz il nəzərdə tutulur; [*ummətun bə'də 'ummətin*] – bir nəsildən sonra gələn başqa bir nəsil.

[*q Yarnu-ş-şeytə:ni v Yə q Yarnə:hu - 'əl-muttəbi'u:nə lira'yihə 'au təsə-lut'ihə*] – Şeytanın buynuzu və onun ardınca gedib ona tabe olanlar.

[*zu-l-q Yarneyni - laq Yəbu-l-məliki 'iskəndər 'əl-məkdu:ni:, summiyə bizə:likə li'ənnəhu bələğə q Yüt'rey 'əl-'ard 'i*] – Makedoniyalı İsgəndərin

ləqəbi. Çünki o Yer üzünün hər iki tərəfinə - Məşriq və Məğribə gedib çatmışdı.

[*v'a huv'a 'ayd'an laq'ābu-l-munziri-bni mə:'i-s-səmə:'i; summiyə bizə:likə li'ənnəhu kə:nət ləhu zu'ə:bətə:ni yad'firuhumə: fi: q'yarney ra'sihi*] – Bu, həm də əl-Munzir ibn Məi-s-səmanın ləqəbidir ki, onu saçlarını hörük kimi başının ortasında saxladığına görə bu cür adlandırmışlar.

Ehsan - [*ih'sə:nun*] ərəb dilində 1) mərhəmət, şəfqət, lütf, ehsan.

[*cəm'iyətul 'ih 'sə:ni*] – xeyriyyə cəmiyyəti; [*s'a:h'ibul 'ih'sə:ni*] – xeyirxah, xilaskar; 2) sədəqə [11].

Azərbaycan dilində “ehsan” – 1). Ölmüş adamın adına, xatirəsinə verilən yemək; xeyrat. Ehsan vermək. – Rəsul atasını layiqincə dəfn etdikdən sonra başladı ehsan verməyə (*Aşiq Qərib*) [2, 218].

2). Savab məqsədilə bir şey (pul, yemək və s.) vermə. İbrahimin anası, Hatəm, bir də Mələkxatın o gecə səhərə kimi şadyanalıq edə bilər. Bütün fəqir-füqaraya ehsan verildi “*Nağil*” [2, 218].

3). Lütf, mərhəmət, yaxşılıq. Məsələn;

Yar cövr etməz mana, əğyar təlim etmədən

Billah, əğyar eləyən ehsanı yar etməz mana (*Füzuli*) [2, 218].

ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. Orucov Ə.Ə. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Azərb. SSR EA Nəşriyyatı, c.1, 1964.
2. Abdullayev B.T., Orucov Ə.Ə., Rəhimzadə H.R., Xəlifəzadə M.Ə. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Azərb. SSR EA Nəşriyyatı, c.2, 1980.
3. Abdullayev B.T., Orucov Ə.Ə., Rəhimzadə H.R. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Azərb. SSR EA Nəşriyyatı, c.3, 1983. -555 s.
4. Abdullayev B.T., Orucov Ə.Ə., Rəhimzadə H.R. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Azərb. SSR EA Nəşriyyatı, c.4, 1987. – 541 s.
5. Əzizbəyov X.A. Azərbaycanca-rusca lüğət. Bakı, 1965.
6. “İnqilab və mədəniyyət” (“Maarif və mədəniyyət”) jurnalı.
7. “Məktəb”, №1, 1916.
8. “Molla Nəsrəddin” jurnalı.
9. Orucov Ə.Ə. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Azərb. SSR EA Nəşriyyatı, c.1, 1964. – 596 s.
10. “Tuti” jurnalı.

Rus dilində

1. Баранов Х.К. Арабско-русский словарь. М., изд. «Русский язык», 1976. – 944 с.
2. Магазаник Д.А. Турецко-русский словарь. М., 1931. – 1174 с.
3. Миллер Б.Н. Персидско-русский словарь. М., 1953. – 668 с.

Ərəb dilində

1. Əl-Firuz Abadi. Əl Qamus əl Muhit. 4 c., 1959.
2. Əl-Əxtəri Mustafa Şəmsəddin əl-Qara Hisari. Əxtəri Kəbir. İstanbul, 1309 h., 1189 s.
3. Sami Şəmsəddin. Qamus Turki. c.1, İstanbul, 1317 h., 796 s.
4. Sami Şəmsəddin. Qamus Turki. c.2, İstanbul, 1319 h., 1574 s.
5. Ərəbcə-Azərbaycanca lüğət (əlyazması, müəllifsiz, tarixsiz).
6. Əl-muncid əl-əbcədi. c.1, Beyrut, 1969, 1174.
7. Məsudi Cubran. Ər-Raid-müasir dilçilik lüğəti. Beyrut, 1967, 1638 s.
8. Məluf Luveys. Əl-muncid fi-l-luğa və-l-ələm. c.20, Beyrut, 1969, 596 s.
9. Əl-mucəm əl-Vasit. c.1, əl-Qahirə, 1960, 550 s.
10. Əl-mucəm əl-Vasit. c.2, əl-Qahirə, 1961, 532 s.
11. Lisanu-l-arab. əl-Qahirə, 1968.
12. Humud bin Abdullah əs-Sələ:mə və b. Əl-ədəb əl-arabi. Ciddə, 2002.

СЕМАНТИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ АРАБИЗМОВ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ

ДР.Х.Н.АЛ-АББАСИ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается происхождение арабизмов в азербайджанском языке. Арабизмы, заимствованные азербайджанским языком из арабского языка, подверглись семантическим изменениям разных степеней. В современном азербайджанском литературном языке немало слов, которые выполняют в языке – источнике иные семантические функции.

В целом азербайджанские арабизмы настолько прочно вписались в словарный состав азербайджанского языка, что некоторые из них стали одной из существенных его особенностей.

SEMANTICAL CHANGES OF ARABIC WORDS THAT WERE ADOPTED BY AZERBAIJANIAN LANGUAGE FROM ARABIC

DR.KH.N.AL-ABBASI

SUMMARY

There is shown in the article the origin of Arabic words in azerbaijania language. The Arabic words that were adopted by azerbaijania language from Arabic language were subjected with some semantical changes. In the modern azerbaijania literal language there is quite a number of Arabic words of this group that fulfil the other semantical functions in Arabic language.

As a whole azerbaijania words that were adopted of the Arabic origin joined the vocabulary of azerbaijania language that some of them became one of its considerable features.